

СПОРТ ВИСОКИХ ДОСЯГНЕНЬ МИКОЛАЇВЩИНИ. СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ (1991 – 2007 р.р.).

Кисельов А.Ф., Грищенко Г.В., Руденко А.О., Главатий С.М., Майоров В.О., Чернозуб А.А.
Миколаївський державний університет імені В.О.Сухомлинського

Анотація. В статті проведено дані дослідження підготовки майстрів спорту Миколаївської області за роки незалежності України (1991 – 2007 р.р.). Визначена структура спортивних досягнень у різних видах спорту. Матеріали досліджень розроблені за соціальним станом, віком і статтю. Сучасний спорт вищих досягнень вимагає пошуку найбільш обдарованих дітей і підлітків серед значної кількості учнів шкіл. Досягнення високих результатів у спорті потребує довгого часу тренувань при належних умовах забезпечення відповідними спортивними спорудами, обладнанням та підготовленими тренерами з різних видів спорту.

Ключові слова: спорт, майстри спорту, досягнення, змагання.

Аннотация: Киселев А.А., Грищенко Г.В., Руденко А.А., Главатий С.Н., Майоров Н.А., Чернозуб А.А. Спорт высоких достижений Николаевской области. Социологическое исследование (1991 – 2007 г.г.). В статье представлены данные исследования подготовки мастеров спорта Николаевской области за годы независимости Украины (1991 – 2007 г.г.). Определена структура спортивных достижений в различных видах спорта. Материалы исследований разработаны по социальным группам, возрасту и полу. Современный спорт высших достижений требует поиска наиболее одаренных детей и подростков среди значительного количества учеников школ. Достижение высоких результатов в спорте нуждается в длительном времени тренировок при надлежащих условиях обеспечения соответствующими спортивными сооружениями, оборудованием и подготовленными тренерами по разным видам спорта.

Ключевые слова: спорт, мастера спорта, достижения, соревнования.

Annotation. Kiselyev A.F., Grischenko G.V., Rudenko A.A., Glavatiy S.N., Majorov V.N., Chernozub A.A. Sport of the high achievements of Nikolaev. Sociological research (1991 – 2007). The given article deals with sociological facts of the masters of sports of Nikolaev region during Ukraine independence period (1991 – 2007). The structure of the sport achievements in different kinds of sport is defined. The research materials are developed into social groups, age and sex. State-of-the-art sports of the higher reachings demand search of the most gifted children and teenagers among a significant amount of pupils of schools. Reaching of tall results in sports requires a long time of trainings under suitable conditions of security by the conforming sports buildings, equipment and the prepared trainers on different aspects of sports.

Key words: sport, masters of sports.

Вступ.

Підготовка спортсменів високих досягнень включає вдосконалення системи формування збірних команд до участі в Олімпійських іграх, чемпіонатах світу і Європи не кількістю, а якістю, правильним відбором і комплектуванням команд, що створені на достатній підготовці і тривалій змагальній діяльності протягом чотирирічного Олімпійського циклу з урахуванням індивідуального і командного результату [1, 9].

Сучасні спортивні рекорди – це комплекс усіх зусиль не тільки спортсмена і тренера, а, як правило, і спеціалістів різних наук – біології і педагогіки, механіки і фізіології, біохімії і психології. Надбання наукових досліджень спеціалістів вкрай необхідні для пошуку невикористаних можливостей і резервів людського організму. Учбово-тренувальний процес нині тісно пов'язаний з науково-дослідним процесом, так як спорт вищих досягнень і отримання звання Майстра спорту, або чемпіона світу, Європи, Олімпійських ігор являються великим стимулом до активних занять фізичною культурою і спортом населення і, перш за все, молоді.

Майстер спорту – це людина, яка є майстром у вибраному виді спортивної діяльності, це людина, яка за думкою В.Платонова, В.Приходько, В.Шуби потребує необхідних умов і підтримки з боку держави і органів на місцях. При цьому робиться наголос оцінки витоків наявності кризи у сучасному спорті. Їх висновок чинниками зниження спортивного потенціалу в Україні є недостатня державна увага до розвитку матеріально-технічної бази, фінансування спортивних заходів, занепад наукових досліджень і неухильна увага до безперервного вдосконалення практичної діяльності в області організації керівництва і управління на всіх рівнях спорту, включаючи його регіональний устрій. Вони пропонують відтворення процесу спортивної підготовки ліквідувати застарілі методичні рекомендації, ввести європейські і світові стандарти, впровадити в життя новітні технології наукових досліджень в галузі фізичної культури і спорту як в центрі, так і в регіонах [1, 2, 9].

Робота виконана за планом НДР Миколаївського державного університету ім. В.О.Сухомлинського

Формулювання цілей роботи

Мета дослідження. Вивчити стан підготовки спортсменів високих досягнень Миколаївщини в динаміці за 17 років (1991 – 2007 р.р.), дати оцінку розвитку пріоритетних для області видів спорту, підготовки команд для участі в чемпіонатах світу, Європи і Олімпійських іграх.

Об'єктом дослідження були соціологічні анкети майстрів спорту області. Розробка здійснена за соціальним складом, віком, статтю, терміном тренувального процесу та участю спортсменів в змаганнях різного рівня.

Результати дослідження.

Підготовку спортсменів високих досягнень здійснюють державні і приватні спортивні організації під керівництвом обласного управління з питань фізичної культури і туризму обласної державної

адміністрації. Для підготовки спортсменів високих досягнень в області створена відповідна інфраструктура в складі якої працюють 35 стадіонів на 300 – 1500 і більше місць, 1800 спортивних майданчиків, 448 футбольних полів, 339 стрілецьких тирів, 15 плавальних басейнів, 634 спортивних зали різної категорії, 513 майданчиків з тренажерним обладнанням, кінноспортивна база, яхт-клуб та інші спортивні споруди в яких залучено до занять фізичною культурою і спортом біля 300000 молоді [10].

В створених 62 дитячо-юнацьких спортивних школах (ДЮСШ), 19 спеціалізованих дитячо-юнацьких школах олімпійського резерву (СДЮШОР), училищі фізичної культури (УФК) та школі вищої спортивної майстерності (ШВСМ) займаються спортом 25329 осіб, з яких 5160 особи жіночої статі. Перелічені спортивні школи стали кузницею підготовки спортсменів високих досягнень. В спортивних школах тренуються і навчаються з 29 олімпійських видів спорту. За 17 років незалежності підготовлено 909 майстрів спорту України, з них 678 з олімпійських і 215 не олімпійських видів спорту.

Таблиця 1

Структура майстрів спорту Миколаївської області (1991 – 2007 р.р.) з олімпійських та не олімпійських видів спорту

№	Олімпійські види спорту	Кількість майстрів спорту	% до загальної кількості мс	Місце у структурі спорту
1.	Гімнастика художня	29	4,0	IX
2.	Боротьба	69	9,8	III
3.	Бокс	60	9,0	IV
4.	Баскетбол	25	3,7	X
5.	Важка атлетика	23	3,0	XI
6.	Велосипедний спорт	35	4,5	VIII
7.	Веслування	139	19,6	I
8.	Волейбол	3	0,4	XVIII
9.	Вітрильний спорт	48	7,2	V
10.	Кінний спорт	16	2,4	XIII
11.	Легка атлетика	45	6,5	VI
12.	Плавання	34	4,5	VII
13.	Стрибки у воду	19	2,8	XII
14.	Стрибки на батуті	13-6	2,0	XIV
15.	Теніс	3	0,4	XVII
16.	Фехтування	86	12,3	II
17.	Фрістайл	4	0,6	XVI
18.	Футбол	13	2,0	XV
	Всього	678	75,2	
	Не олімпійські види спорту			
19.	Боротьба: самбо, кікбоксінг, рукопашний бій	28		
20.	Спортивна акробатика	87		
21.	Спортивне орієнтування, шахи, шашки, пожежно-прикладний спорт, авто- і судномодельовання, радіо спорт, атлетизм, спортивний туризм та інше	109		
	Всього	215	24,8	
	Разом	903	100,0	

Серед майстрів спорту з олімпійських видів спорту веслування стійко займає перше місце, друге фехтування, третє боротьба, четверте бокс і п'яте – вітрильний спорт. Серед не олімпійських видів спорту перше місце займає спортивна акробатика, друге – усі види боротьби.

Статевий склад майстрів спорту характеризується перевагою спортсменів чоловічої статі, вони складають 77% і лише 23% - представники жіночої статі. Не було майстрів спорту жіночої статі у таких видах спорту як бокс, волейбол, баскетбол, футбол та інші. Жіноча стать перевищувала у відсотках лише у гімнастиці.

Аналіз соціологічних анкет майстрів спорту області показав, що підготовка і виконання нормативів майстра спорту досягались різним терміном тренувань і різним віком досягнень високих розрядів. В акробатиці спостерігалась стабільність терміну підготовки. Він складав в середньому 5 – 8 років. Звання майстра спорту отримували у віці 18 років юнаки і в 16 років – дівчата. Спостерігалися поодинокі досягнення у віці 23 і 31 рік.

Середня тривалість підготовки майстра спорту з гімнастики складала 8 – 11 років, що і впливало на вік майстрів спорту. Середній вік досягнень вищих результатів у дівчат – 16 років, у юнаків – 25-27 років. Легка атлетика вимагала від спортсменів 4-6 років підготовки, досягнення високих результатів були у віці від 18 до 25 років. Серед легкоатлетів переважну більшість (до 80%) склали спортсмени жіночої статі. Серед майстрів велосипедного спорту чемпіони України, центральної Ради профспілок та добровільних товариств. Тривалість

підготовки цих спортсменів залежала від віку початку тренувань. У середньому підготовка тривала 6-10 років. Звання майстра спорту в середньому досягалось в 22 роки життя. Серед майстрів спорту 70% склали юнаки і 30% жінки.

Високих спортивних результатів з плавання досягали 14 – 16 річні спортсмени, термін їх підготовки складав 4 – 7 років. Серед майстрів спорту 98% спортсмени чоловічої статі. Зі стрибків у воду серед жінок найвищих результатів досягали дівчата віком 17 років.

Веслування, як вид спорту, культивується в області здавна і протягом багатьох років мало перевагу над іншими видами спорту. Частіше переважало веслування академічне, але щороку зростала і роль веслування на байдарках і каное, яке в останні 10 років має перевагу. Серед майстрів спорту 65% склали дівчата віком 16 – 18 років і 38% - юнаки віком 17 – 21 рік. Середня тривалість підготовки тривала 4 – 5 років.

Серед майстрів спорту з боротьби переважна кількість досягнень була з класичної боротьби (49%), на другому місці – самбо і на третьому – вільна боротьба. Боротьбою займалися в більшості юнаки. Середній вік досягнення найвищих результатів з класичної боротьби становив 20 років при тривалості терміну підготовки 6 років. Високі результати з боротьби самбо досягали у 17-річному віці. В останні роки широкою популярністю стали користуватися самбо і дзюдо, звання майстра спорту з яких юнаки отримували у 17 років. Бокс і кікбоксінг до 1991 року користувалися популярністю переважно у юнаків, серед боксерів області в минулому був учасник Олімпійських ігор В.Запорожець. Серед загальної кількості майстрів спорту з цих видів 9,0% склали майстри спорту з боксу і кікбоксінгу.

Вітрильний спорт славився на Миколаївщині здавна. Переможцями змагань Росії 1848 р. в Кронштадті були миколаївські спортсмени, які отримали срібного ковша з надписом «В морських гонках преуспевающому». За 115 років існування Миколаївського яхт-клубу підготовлено 140 майстрів спорту, 3 Заслужених майстрів спорту і Майстрів Спорту Міжнародного Класу. Заслужений майстер спорту Б.С.Неміров здійснив на яхті «Ікар» навколосвітнє плавання, подолавши 13000 миль водного простору. Нині вітрильний спорт посідає п'яте місце в структурі видів спорту. В складі яхтменів 65% складають чоловіки і 35% - жінки. Середній термін підготовки спортсменів високих розрядів тривав від 8 до 14 років.

Спортсмени Миколаївської області з 1944 по 2005 роки, приймаючи участь у змаганнях різних видів спорту здобули 37 золотих медалей, тому числі три золоті медалі на Олімпійських іграх (І Богдан – боротьба, В.Погановський – кінний спорт і Ю.Нікітін – стрибки на батуті), 17 золотих медалей на чемпіонатах світу, 18 – на чемпіонатах Європи. Світовими і Європейськими чемпіонами були миколаївські спортсмени з акробатики, боротьби, боксу, велоспорту, веслування, кінного спорту, фехтування і фрістайлу. У своїй групі областей спортсмени Миколаївщини займають протягом багатьох років перше- друге місце в Україні.

Творча співдружність вчителів шкіл, училищ з тренерами обраної спеціалізації в спорті дає можливість протягом декількох років підготувати спортсменів високих досягнень. Випускники ДЮСШ, СДЮШОР, УФК неодноразово ставали призерами світових, європейських змагань і Олімпійських ігор. Шістнадцятирічна учениця Олена Коломієць та юнак Вадим Красношапка були включені до збірної України з стрибків на батуті, стали переможцями змагань, а пізніше і чемпіонами Європи, світу. Оксана Цигульова в стрибках на батуті стала чемпіонкою Європи, потім світу, Всесвітніх ігор, володарем Кубку світу і срібною призеркою 27 літніх Олімпійських ігор. Чемпіоном Олімпійських ігор в Афінах з стрибків на батуті став Юрій Нікітін.

Серед юніорів України, які посіли 1-VI місця на першостях світу і Європи були спортсмени ДЮСШ, СДЮШОР, УФК області: Савінова Анастасія – кікбоксінг, Акуленко Ольга – самбо, Шелест Геннадій – самбо; чемпіонами світу стали юніори Нескромний Максим і Цупер Алла – з фрістайлу, Машкін Олег і Головізін Максим – з боксу, Міщенко Сергій – з легкої атлетики, Каланчева Ангеліна і Лисковська Олена – з вітрильного спорту. Гордістю спортивних шкіл були спортсмени учасники Олімпійських ігор 1980 року Антоніна Пустовіт, яка стала срібною призеркою Олімпійських ігор, Наталя Кваша – сьомий результат на Олімпіаді в Сеулі, Світлана Філь – четверте місце з веслування на Олімпіаді в Барселоні. Високих результатів досягли акробати О.Верба, Д.Баїн, С.Павлов, Ю.Завірюха, А.Сафонов; з кікбоксінгу – Н.Вовк, В.Гусев, С.Голубоцький В.Андріцький, Д.Авраменко, К.Воробйов, А.Дьяков, В.Шанько, Д.Панфілов та інші юніори.

Підготовку спортсменів в спортивних школах ведуть 84 тренери, які мають вищу освіту і спеціальну підготовку з різних видів спорту. Це заслужені робітники фізичної культури і спорту України, Радянського Союзу, заслужені тренери А.Н.Матвеев, М.П.Ворона, Н.І.Чегуй, О.Ю.Кулешов, В.М.Горжій, Л.М.Горжій, В.М.Добровольський, Є.Л.Штермер, В.С.Устінов, А.В.Берднік та інші.

За останні роки широке розповсюдження отримали спортивні види, які раніше ніколи не культивувалися на Миколаївщині: самбо, кікбоксінг, айкідо, козацький двобій, атлетизм та інші. Все це стало можливим завдяки злагодженим діям управління з питань фізичної культури і спорту облдержадміністрації та обласних Рад ФСТ «Україна» на чолі з головою товариства Р.Г.Тимченко, ФСТ «Колос» (голова В.В.Борухов), ФСТ «Динамо» (заступник голови В.С.Барський), ФСТ «Спартак» (голова В.Ф.Вовченко) обласного управління фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України під керівництвом О.Ю.Кулішова Велику допомогу в розвитку фізичної культури надає створений на Миколаївщині регіональний осередок Національного Олімпійського Комітету України під керівництвом О.В.Садикова.

Обласна Олімпійська рада складається з 65 осіб, серед яких представники спортивних організацій, спортивних управлінь і комітетів, спортивних товариств і клубів, представники спортсменів і тренерів, ветеранів олімпійського руху, членів виконкомів Рад та інші. Діяльність Миколаївського відділення НОК України спрямована на підготовку спортсменів, які входять до складу збірної і Олімпійської команд України.

На виконання рішень Генеральної Асамблеї НОК України виконкомом осередку затверджена «Програма розвитку Олімпійського руху в області на 2005 – 2010 роки»

Створений і почав працювати обласний центр фізичного здоров'я населення з символічною назвою «Спорт для всіх». Проводиться робота по утворенню міських центрів фізичного здоров'я, напрямком діяльності яких буде організація фізкультурно-оздоровчої роботи в мікрорайонах міст, районних центрах з дитячо-підлітковими клубами ЖКО, ЖБК та різними віковими спортивними групами за місцем проживання.

Миколаївські атлети завоювали 23 ліцензії для участі в Олімпійських іграх в Пекіні. Це біля 10% складу збірної команди України. Майстри спорту високих досягнень Миколаївської області будуть приймати у змаганнях з греко-римської і вільної боротьби, академічної греблі, стрибків у воду, синхронного плавання, боксу, легкої атлетики і вітрильного спорту

Висновки.

1. Сучасний спорт вищих досягнень вимагає пошуку найбільш обдарованих дітей і підлітків серед значної кількості учнів шкіл.
2. Досягнення високих результатів у спорті потребує довгого часу тренувань при належних умовах забезпечення відповідними спортивними спорудами, обладнанням та підготовленими тренерами з різних видів спорту.
3. Дитячо-юнацькі спортивні школи повинні мати науково обґрунтовану програму підготовки спортсменів, яка включає в себе організаційні, педагогічні, соціально-економічні й естетичні аспекти.
4. Підготовка спортсменів високих досягнень вимагає багаторічну творчу роботу, повинна мати 3-4 ступені систем тестування, які відповідатимуть меті і задачам тренування на кожному етапі багаторічної підготовки спортсменів. На кожному етапі потрібний комплексний підхід до визначення фізичних і психічних можливостей спортсмена, диференційований підхід до оцінки показників у спорті та виведення інтегрального критерію перспективності кожного спортсмена.

В перспективі кафедри інституту фізичної культури університету планують провести дослідження розвитку спорту на Миколаївщині за 220 років існування області.

Література

1. Запорожанов В.А., Кузьмін А.І. Комплексна система оцінки перспективних можливостей юних спортсменів // Наука в Олімпійському спорті. – 1994. – С.30.
2. Кисельов А.Ф., Шишкін Н. В. Оцінка здоров'я населення Миколаївської області за матеріалами суцільного і вибіркового методів дослідження. – Миколаїв – 1997. – С.34.
3. Кодацька С.М. Самостійні заняття фізичними вправами – оволодіння валеологічними знаннями навичок здоров'я школярів // Педагогіка, психологічні та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків. – 2000. - №6. – С.8.
4. Основні показники розвитку літніх Олімпійських видів спорту в Україні (1997 – 1999) // Інформаційний довідник державної молодіжної політики спорту і туризму України. – К., 2000. – 247 с.
5. Первов Г.А. Кузня чемпіонів. – Миколаїв. МДПУ, 1999. – С.48.
6. Платонов В.М., Петровський Б.В. Олімпійський спорт, як система знань і сфера діяльності // Наука в Олімпійському спорті. – К., 1995. - №2. – С.31.
7. Статистичні звіти з фізичної культури спорту Миколаївської області 1991 – 2006. – Миколаїв. Форма №2-ФК і №5-ФК обласного управління з питань фізичної культури спорту і туризму обласної державної адміністрації.

Надійшла до редакції 03.10.2008р.